

46

DISPUTATIO II.
Centuriæ Quartæ.

QVÆSTIONVM
ILLVSTRIVM
PHILOSOPHI-

CARVM

In Inclytâ VVittebergensi Academia

Proposita:

PRÆSIDE

M. IACOBI MARTINI
LOGICES PROFESS.
Publ.

RESPONDENTE

VLRICO VOLMARO
Halens. Saxo.

Ad 20. Ianuar. horis à 6. matutinis in auditorio col-
legii veteris.

VVITTEBERGAE

Excudebat Iohann. Schmidt, Sumptibus
Pauli Hellvvigii Bibliop. Anno 1608.

QVÆSTIO I.

Cur in secunda figura medium tam in ma-
jore, quam in minore sit prædicatum?

Rhetoris + esto, vela pandere, nostra dicendi ratio
arctior est & contractior, nec veritas semper verbo-
rum multiloquium patitur, sed quo magis nuda præ-
stituitur, eò magis fulget & elucescit. Quare abs-
que verborum pompa & splendore, sine sermonis or-
nata & vestitu, omissis locutionum anfractibus
& ambagibus rationes quæsi, ut & sequentium
breuiter in medium proferrimus & proponimus. Præcipue autem in-
ter illas sequentes esse videntur.

1. Quia qualibet figura peculiarem mediæ termini collocationem
& positionem sibi vendicat. Is vero tripliciter duntaxat variari po-
test: vel enim semel subjicitur, & semel prædicatur, vel bis subje-
cti locum tenet; vel denique bis prædicatum occupat & constituit.
Prioras duas variationes sibi prima & tertia assignat, ultima itaque
media relinquatur. Non moramur hic eos, qui quartum mediæ po-
situm adinvenere, ut semel prædicetur & semel subjiciatur, quippe
qui positus naturalem illationis vim evertit. 2. Quia regula conse-
quentiæ hujus figure propria, seu principium, uti vocant, regulati-
vum idem postulat. In secunda namque figura semper aliquid remo-
vetur ab uno, & conjungitur cum alio, unde duo illa semper sunt inter se
pugnantia. Cum ergo in secunda figura semper pugnantia, seu negati-
va concludantur, necesse est, ut tertium aliquid assumatur. Hinc ergo fit,
ut cum medium illud de disparatis speciebus & repugnantibus dicatur,
quod semper sit prædicatum, nunquam subjectum, v. g. sit concludendum
Nullum avarum esse divitem; sumatur mediæ egere, quod cum ab uno
sit removendum, cum altero v. extremo conjungendum, aliter fieri non
potest, quin bis prædicati locum obtineat, idq; in hunc modum:

Nulli divites egent:

Omnis Avarus eget:

E. Nullus avarus est dives.

A s

QVÆ.

QVÆSTIO II.

Quare figura illa, in qua medium ubique prædicatur, sit secunda?

1. Cum † in præcedenti questione sit ostensum, quam ob causam in secunda figura medium his prædicetur, non immerito quis querere posset, cur illa ipsa figura medium inter figuras locum occupet. Ordo autem alius statuitur triplex: 1. Perfectionis. 2. utilitatis. 3. dignitatis. Dignitatis ordo sit inter conspecies; quando licet unum ad alterius cognitionem nihil faciat, tamen unum alteri præmittitur, & quidem id quod præstantius esse videtur. Utilitatis est, quando magis utilia minus utilibus præmittuntur. Perfectionis ordo requirit, ut ea, quæ & perfectiora, & à quibus alterius cognitio dependet & perfectior, priori loco tradantur. Hunc itaque ordinis gradum ultimum si respiciamus, non inconvenienter ad nostrum *378* applicare possumus.

2. Secunda † enim figura cum primâ multo imperfectior sit, priorem locum mereri nequit. Perfectio vero & imperfectio harum figurarum in eo consistit, quod prima figura omnis generis quaestiones & problemata tam universalis affirmativa & negativa, quam particularia affirmativa & negativa, sub quibus & indefinita continentur, concludat. Deinde prima norma est ac regula omnium imperfectarum syllogismorum in reliquis figuris collectorum Regulam autem prius notam esse oportet, ut cætera per eam cognoscantur Crel. in *Ilagog. Log. lib. 3. cap. 7.* Præterea primæ figuræ syllogismi habent non solum necessitatem illationis sed & evidentiam necessitatis, seu habent illationis necessitatem clarissimam & evidentem, cum dispositio in iis minimè sit confragosa, & maximè naturalis, unde perfecti dicuntur. *Gov. part. 4. problem. Log. prob. 33.* Secunda vero imperfectior est, partim quia ejus syllogismi non nisi ad primam reducti perficiuntur, partim quia tantum negativa problemata concludit.

3. Quod † vero secundam & non tertiam occupet sedem, eadem ratio est, quia est tertiâ perfectior: hæc enim tantum particularia, secunda vero & particularia & universalis concludit problemata. Nec aliquid perfectionis tertiæ accedit ex eo, quod tum affirmativè tum negativè concludat, secunda vero negativè tantum. Nam quæ ma-
gis uni-

gis universalia sunt, majorem scientiam pariunt quia a. majorem scientiam pariunt, perfectiora habenda & preferenda sunt iis, quae minus scire faciunt. Cum igitur secunda figura magis universaliter concludat, & proinde magis scire faciat, tertia particulariter concludenti, & minus scire facienti merito praepositur. Quae etiam causa est, quod secunda prima postponatur, cum hoc non tam firmam scientiam pariat quam prima, ideoque & demonstrationibus minus apta censetur.

Objicit: subjectum prius est predicato: sed tertia figura bis praemittit subjectum predicato: E. debet praemitti. vel: Quae figura bis praemittit subjectum debet priori loco tradi: Tertia figura bis praemittit subjectum. Ergo. Connexionem majoris addis hanc: Ut enim subjectum s. habet ad predicatum, ratione prioritatis: sic tertia figura ad secundam se habere deberet. Sed hoc obiectum adeo non infringit nostram sententiam, ut potius eandem stabilire juvet. Si enim ex istis terminis seu subjecto & predicato, figuris prerogativa ascribenda sit, ex iisdem secunda illa assignari deberet. Quis enim subjectum praestantius predicato esse affirmabit, cum hoc rationem formae, illud vero rationem materiae obtineat, haec vero illa multo ignobilior & imperfectior sit. Neque ordo constructionis seu generationis, perfectionis ordini aliquid derogabit, quam nos hic respicimus.

Ex quibus & omnibus luce meridiana clarius evadit, Ramum s. sine ratione & mente ordinem figurarum pervertisse, & primam tertio, tertiam primo loco posuisse. Addit quidem rationem hanc, quod tantum subijci, & tantum predicari sit simplicius, quam predicari & subijci. Verum est haec ratio adeo frigida, ut Neotherianas thermas infrigidare queat. Quae enim quae exinde simplicitas, & ex hac prioritas medio termino communicatur, cum is semper idem maneat, sive antecedit vel subijciatur, sive consequatur vel predicetur. Deinde Ramus sui ipsius quasi oblitus fuit in disponendis figuris, cum semper clamitet universaliora praemitti debere, non videns universalitatem primae figurae, omnis generis quaestiones concludentis.

QVÆSTIO III.

An Deus sit essentialiter suus intellectus & sua vita?

A 2

Verum.

1. Verumque & ambabus amplectimur utrisque, & Deum esse suum intellectum, & suam vitam. Neque id sine rationibus: 1. enim si intellectus Dei non esset sua essentia, esset ille quaedam potentia super addita essentia eius, illaque esset accidens, hoc autem dicere, in Deum eader, absurdum, cum Deus sit actus purissimus & simplicissimus. E. Deus est suus intellectus, & per consequens suum quoque intelligere, quia intelligere, est perfectio intellectus, si igitur Deus non esset suum intelligere, tunc aliquid esset eius perfectio, quod falsum & ἀτονον, cum ille sit omnium absolutissimus & perfectissimus. 2. Ut se habet essentia ad esse, ita intellectus ad intelligere: sed essentia Dei est suum esse: E. etiam suum intelligere.

2. 3. Ex quibus & sequitur alterum, Deum videlicet esse suam vitam. Probat enim Philosophus lib. 12. metaph. actum intellectus & intelligere esse vitam ipsam: Atqui Deus, ut jam probatum est, est suum intelligere: Ergo etiam est sua vita. 4. Si Deus non esset sua vita, esset vivens per participationem. Illud vero quod est per participationem, reducitur ad id, quod est tale per essentiam: quod autem per essentiam est, prius est eo, quod est per participationem: Atqui Deo nihil prius est, sed ille est primum Ens. E. est sua vita.

3. Contra & objici solet 1. Intelligere est quaedam operatio: sed operatio progreditur ab operante, nihil autem progreditur à se. E. Deus non est suum intelligere. 2. Vita est eorum, quae moriuntur à seipsis: Sed Deus est omnino immobilis, ut constat ex lib. 8. Physic. cap. 5. text. 4. Ergo Deus non est sua vita. 3. Intelligere est operatio vite, non ipsa vita: Si igitur Deus sit suum intelligere, sequitur, quod non sit sua vita.

4. Respondemus ad 1. distinguendo inter operationem transeuntem & immanentem. Intelligere non est operatio transiens ex suo subiecto in aliud, sed immanens in operante. Quae posterior subdividitur in immanentem in se subsistentem, quaeque eadem est cum operante, Deoque tribuitur: & in immanentem non in se subsistentem, quae actus est operantis, neque eadem cum substantia rei. A qua à Deo est aliena. Ad 1. est aquivocatio in voce Motus, interdum sumitur pro actu Entis in potentia; lib. 3. Physic. cap. 1. text. 6. cuius respectu Deus omnino immobilis est. 2. Pro operatione, prout intelligere &

re. & velle dicuntur motus, & sic Deus seipsum movere dici analogice potest. Ad 3. intelligere quidem, quod est actus intelligentis, non est vita ejus, sed operatio vitalis, quale est intelligere nostrum, sed intelligere in se subsistens, quod est substantia intelligenti, est vita, cujusmodi est intelligere divinum.

QVÆSTIO IV.

An sit tantum unum primum principium?

Varias hujus questionis opiniones qui expetit, cum ad censur. 1. disput. 5. quæst. 4. remittimus. Nos ut eam breviter expediamus, pro decisione ejusdem observanda venit ὁμοουσιότης terminus Primi. Hic enim nonnunquam pro simpliciter primo, interdum pro eo, quod in aliquo ordine certo vel causarum genere primum est, acceptatur.

Priori modo si sumatur, affirmativam defendimus, & quidem 2. ex hisce fundamentis: 1. Si essent plura ejusmodi principia simpliciter prima, utique in aliquo differrent; si hoc, differrent vel in perfectione, vel privatione & defectu; non in his: hæc enim non conveniunt primo principio, unde non potest aliqua perfectio convenire uni principio, quæ non conveniat alteri. 2. Primum illud principium est simplicissimum: E. incommunicabile, & per consequens est unum, quod est Deus noster benedictus in secula. 3. Aristotel. libr. 12. Metaph. sic colligit: Unum regitur melius per unum principium, quam per multa. Dicit enim, Entia non volunt male disponi, nec volunt pluralitatem principum: E. εἰς νοῖσιν ὁ εἶναι.

In altera vero significatione si vox primi sumatur, plura principia esse in aliquo ordine seu genere cause, secundum quod sunt plura genera causarum non repugnamus. Sic tria prima principia rerum naturalium cum Philosopho libr. 1. Phys. ausc. agnoscimus, illa vero cum sum esse à simpliciter primo habeant, principia simpliciter prima esse nequeunt.

QVÆ

QVÆSTIO V.

An creatio naturæ lumine quodammodo
videri possit ; & An eam agnoverit Aristo-
teles ?

1. Duplici + constat membro presens quesitum , de quibus singulis ordine . Ne vero quis in primo lumine impingat , status ante omnia rite informandus est . Non hic queritur de illa creatione initio temporis facta , quæ in sacra scriptura cum omnibus suis circumstantiis describitur , & non nisi in schola Spiritus sancti hauritur , quam humanum ingenium , licet omnes suos nervos intendat , nunquam indagare , aut aliquali saltem conjectura assequi posse facile concedimus ; sed de creatione absolute & generaliter sumta sermo nobis est , utrum hæc aliqua ex parte acumine naturali perspicui possit , eademque à Philosophorum principe agnita fuerit . Nos utrinque pro affirmativa stamus , propter sequentes rationes .

2. 1. Si + mens humana potest id , quod est majus imò longe maximum , etiam invenire poterit id , quod est minus : Sed mens humana Deum ipsum Ens longè excellentissimum & perfectissimum invenire potest , ex libro intellige natura , attestantibus omnium , tum Philosophorum , tum Theologorum suffragiis : E. poterit id , quod est minus , videlicet creationem . 2. Quæ stante , mens ulterius progreditur , sic ratiocinando : Quo quid ens perfectius & præstantius , eo paucioribus ad aliquid efficiendum eget adminiculis , quod videre est in arte & Natura : hæc enim illa , compositum semper præsupponente , nobilior , tantum materiam præsupponit : Sed Deus est Ens perfectissimum & præstantissimum : E. paucioribus ad operandum eget adminiculis , & cum longè nobilior & perfectior sit Naturâ , ne materiam quidem præsupponet , sed potius res creare & ex nihilo producere poterit . 3. Deus est infinitæ virtutis & indeterminatæ potentia : E. nec materiam vel aliud subiectum in producendo aliquo opere requireret , sed ex nihilo creabit . 4. Nisi Deus esset causa rerum omnium oportet aliud dari , quod à se existat , nec causam se superiorem habeat : sed tale quid dari nequit : E. Deus erit causa omnium , & per consequens res ex nihilo creare potest . Dicis , Deum præsupponere materiam primam , sed unde hæc , num à seipsa ? ἄτοπον . Num per alium motum naturalem ?
minus.

minas. *E. & illa à Deo. 5. Quinta ratio petitur ab ipsa Dei essentia. Ut enim hac à nullo alio dependet in suo esse, ita nec in agendo alterius ope indigebit, sed etiam ex nihilo res producere poterit, cum modus agendi semper sequatur modum essendi. 6. Sextam subministrat & suppeditat Scaliger Exerc. 3. cuius verba notatu digna huc ascribere libet, quæ ita sonant: Etenim si ejus nutu gubernantur omnia: id quod nemo mentis compos negare potest: necessario sequitur, eundem omnium fuisse effectorem. Nam si non fecit: igitur ab alio factum acceperit vel mutuo, vel commodato, vel vi vel emptione, vel deposito vel locato, vel legitima successione, vel in vacuum venerit possessionem, vel jussu tanquam minister aut servus, aut mercenarius à Domino. Quæ omnia cum meræ nugæ sint eaq; impiæ (à nullo namque ante te dictum fuit unquam: Mundum per se existere, aut extitisse olim prius, quam à D E O regeretur) cum sapientibus sapienter sentiendum: tua disjunctio insanis relinquenda est.*

Et † quid multis opus, nec enim & autoritates quoque & testimonia tum humana tum divina desunt. Sic enim olim eloquentie Romana parens scripsit: Deum ex operibus agnoscimus. Ut ejusmodi plura 1. Thusc. quæst. & lib. 2. de Natur. Deor. legenti apparent. August. lib. 11. de civit. Dei ita scriptum reliquit: Exceptis prophetis vocibus, mundus ipse ornatissima sua mutabilitate, & mobilitate, & visibilia omnium pulcherrima specie quodammodo tacitus, & se factum esse, & non nisi à Deo fieri potuisse proclamat.

Quid † quod doctor gentium, Genes ἀναπολογία προσημ. 4. citat, quod ex visibilibus creatione nimirum huius universi, Deum invisibilem agnoverint. Et sapientia divina exclamat: A magnitudine speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sap. 13. v. 5.

Atque † hac de priori questionis membro, sequitur alterum: 5. Vtrum Aristoteli etiam creationis cognitio tribuenda sit? Hic auteres diversi in diversam abeunt sententiam. Nos in presentia cum illis facimus, qui affirmativam defendunt, eamque verosimiliorem statuunt, quæ partim ex ipsius Philosophi scriptis passim educitur, partim aliis fundamentis stabilitur. Occurrunt autem præ cæteris sequentia Aristotelis testimonia, quæ non incommodè huc adduci possunt; inter quæ

B

facile

facile principem locum meretur illud, quod habetur 2. de gen. & corr. cap. 10. tex. 59. συνεπλήρωσε τὸ ἄλον ὁ θεὸς ἐντελεχῆ ποιήσας τὴν γένεσιν. Sic 2. Rhet. cap. 23. ait: Dæmones etiam Dei opus esse. Iam vero illa una cum intelligentiis ex principiis naturalibus constare, seu per motum generationis ortum habere, quis nisi extreme absurdus asserat? Ergo per creationem ex nihilo. Et quid clarius posset dici illo, quod reperitur 2. metaph. cap. 1. text. 4. ubi Aristoteles ait: Primum in unoquoque genere esse causam ceterorum, quæ sunt in illo genere: & tamen agit de principiis sempiternorum. Item l. 1. de G. t. 100. A primo omnibus tributum est esse. 12 metaph. t. 38. Ex Deo pendet cælum & universa natura. Quid quod idem Philosophus libr. 8. Phys. ausc. c. 1. investigaturus primum motorem plurimis ostendit, in causis moventibus, agentibus seu efficientibus non dari progressum in infinitum, sed tandem in una aliqua prima causa, à qua reliquæ omnes vim movendi accipiant, acquiescendam esse, id est, Deo seu primo Motore, quem eodem lib. 8. variis attributis exornat. Illum enim ἀκίνητον seu immobilem, cap. 5. text. 44. perpetuum & æternum, cap. 6. text. 48. naturæ simplicis cap. 6. tex. 46. infinitæ potentia esse, cap. 10. perspicuè asserit. Et si conceditur humani ingenii sagacitate perspicere eam posse, cur mentem illam schola Platonica hoc oculo privare velimus. Aristotelem enim olim Plato ob ingenii præstantiam, qua mortales faciliè superabat, ita appellare solebat. Ex quibus omnibus non obscure constat, Aristotelem Deum omnium creatorem agnovisse, quod idem aliis fundamentis ex Aristotele petitis comprobari posset, quæ lubentes præterimus, ne theorematum supra modum excrescant. Plura videantur apud Scalig. Exer. 3. & 365. l. 9.

6. Sed & non pauci inveniuntur, qui nihil absurdius auribus Aristotelicis esse clamitant, quam Deo vim ex nihilo creandi attribuerent, idque ex sequentibus astruere conantur.

1. Aristoteles libr. 1. Phys. cap. 4. text. 33. & 34. ut & passim alibi comprobatur trivium & commune illud Philosophorum decretum, Ex nihilo nihil fieri posse. Item d. l. text. 75. impossibile esse ex simpliciter non Ente aliquid fieri.

2. Aristoteles in omni productione subjectum requirit, terminum à quo videlicet privationem vel contrarium, motum, locum, tempus,
privatio

prævias dispositiones, concursum causarum particularium, quæ res
nullo modo cadunt in creationem.

3. Idem lib. 5. Metaph. text. 17. definit potentiam activam
per passivam, dicens, illam esse principium transmutandi aliud in quan-
tum aliud: & apud eum nullum potest esse agens absque patiente. Atqui
hoc adversatur creationi, in qua cernimus agens sine patiente, & po-
tentiam activam siue Passivam.

4. Philosophus 1. Phys. tex. 82. demonstrant eternitatem ma-
teria primæ hac ratione: Quia si unquam fuisset producta, oporteres
eam productam esse ex aliquo subiecto, quare ante primam materiam
fuisset alia prima, & sic res procederet in infinitum, à quo natura ab-
horret, & à peripatetica doctrina alienum. Similiter 8. Phys. mo-
tus & temporis eternitas demonstratur. Cum itaque Aristoteles to-
ties materia primæ, temporis, motus, & mundi eternitatem in ulcet,
quis credat Aristotelem concessisse creationem, quæ nulla doctrina ejus
fundamenta labefactaret & penitus everteret.

5. Protrahuntur & locum ex l. 1. de Cælo, ubi refutat sententi-
am Platonis, qui facit cælum ab aliquo principio natum, sed nunquam
interiturum: Omne, inquit, quod incipit esse, aliquando desinet esse:
nam quod tale est, factum est ex materia, quare corruptibile est; quod
autem corruptibile, aliquando corrumpetur.

6. Aristoteles non concedit infinitam virtutem in vigore: neque
immediatè sine causis secundis quicquam de novo posse à Deo fieri: nec
eum aliter agere actione transeunte, quam per motum & lumen cæli,
nec operari liberè, sed ex necessitate nature. Quibus ita stantibus,
non potest concedi creatio.

7. Tandem & sic rationantur: Si DEVS potest creare res ex
nihilò, aut is agit liberè & contingenter, aut ex necessitate natu-
ræ? Si contingenter, cum sit infinita virtutis, (non enim mi-
nor virtus, quam infinita sufficit ad creandum) non posset Phi-
losophus ullam causam & rationem reddere de magnitudine, nume-
ro, perfectione & ordine rerum earum, quæ sunt in mundo: Ete-
nim hæc omnia penderent ex libera voluntate DEI quæ si volu-
isset, multo plures, majores, & perfectiores res creare potuisset: sin-
B 1 autem

autem agit ex necessitate naturæ & habet infinitam virtutem ad creandum ex nihilo, cum in ipso nihilo nullus sit terminus aut modus, deberet sane semper in infinitum novas rerum species efficere: nam si agit ex necessitate naturæ, agit quicquid potest: at potest in infinitum: E. &c. Quamobrem cum creatione admissa, omni ex parte consequerentur incommoda gravissima contra peripateticam disciplinam, illi creationem non attribuendam censent.

7. Verumenimvero † non sunt adeo firmi eiusmodi arietes, ut nostros prosternant parietes, ideoque altiori consideratione non opus habent. Primum itaque & secundum quod attinet, Respondemus Aristotelem in eiusmodi & similibus axiomatibus non respicere & intendere divinam actionem, sed naturalem transmutationem & generationem, quæ semper subiectum antea existens deposcit & motum, locum, tempus & alias prævias dispositiones requirit.

Ad 3. Aristoteles sæpè consuevit potentia activæ & causæ efficientis vim more Physico explicare; non quod nullam aliam potentiam causamve præter Physicas esse putarit, cum 9. metaph. cap. 1. t. 5. concedat, aliam dari potentiam activam, præter eam, quæ per motum agit: sed quod alia ex Physicis facile innotescant.

Ad 4. & 5. dico, non implicare, æternum esse, & ab alio superiori dependentiam habere. Quin & ipse Philosophus sempiternis quoque rebus efficientem causam adiungit, ut lib. 2. de Gen. videre est, ubi ait, Tot principia requiri in rebus sempiternis, quod sunt in primis, id est, in Elementis, nempe materiam, formam & efficientem. ubi vides, expresse poni efficiens sempiternorum. Taceo quod vocem æternitatis sæpè opponat iis, quæ carent origine naturali, id quod de materia prima ultrò concedimus, & sic æternam nominare possemus.

Ad 6. respondemus. Id manifestò ex Aristotele demonstrari non potest. Interdum quidem in illam inclinare videtur sententiam. Verum loquitur tum partim de rebus, prout nunc condita existunt: partim de potentia voluntate limitata. Ut ita non posse idem sit, atq; non-velle.

Ad 7. Deus omnia contingenter, hoc est, libere produxit. Et certè potest dare Philosophus rationem magnitudinis, & reliquorum. Nempe quod quidem Deus omnia libertate sua produxit, libertate tamen sapientia limitata & ordinata. Quia vidit talem & non aliam magnitudinem, talem & non alium motum rei bonum esse.

Alias rationes brevitate causa omittimus.

QVÆ.

QVÆSTIO VI.

An vehemens iensile sensum vel organum lædat?

In negativam † sententiam abeuntem ad sensum ipsum & irre-
fragabilem experientiam reducimus. Exponat is oculos soli aut alii ali-
cui corpori lucido: consulat hæc de re milites Xenophontis, qui refe-
rente Galeno l. 10. de usu part. c. 3. & Diodoro Siculo l. suæ bibli-
othecæ, p. 553. in expeditione Peropamisadarum per copiosam ni vem
iter facientes oculis vehementer sunt læsi. Quod idem, referente eodem,
expertii sunt captivi Dionisii Siciliae Tyranni, qui domum splendidissi-
mam, calce undiquaq; illitam extruxit, in quam captivos ex obscuro &
tenebricoso carcere eductos subita mutatione excecavit. Adeat is Re-
gulum, ducem Romanorum, qui à Carthaginensibus, resectis palpebris,
soli expositus & ita excecatus fuit, ut annotat Cic. in Pison. Sic Deo-
mocritus Abderites Physicus, Gellio attestante, clypeo aneo contra so-
lem posito, radiis repercussis sibi oculorum aciem ademit.

Accedunt † & rationes: 1. Quia ad actum non facultas 2.
tantum, sed organi quoque justa dispositio & temperies requiritur, ma-
nifestum est, illa sensum lædere, quæ organi temperamentum mutare
possunt, nempe sensibilia vehementiora. Sic splendidissima lux nimi-
um dissipat visum, spiritusq; visivos disgregat, unde insequitur mu-
tatio proportionis, quæ inter objectum & organum requiritur. Eadem
ratio est in cæteris sensibus. Atque hoc est, quod Philosophus lib. 2.
de anim. text. 123. ait: vehemens sensus sensum lædere, propterea
quod instrumenti vires dissolvat. Et alio in loco dicit, quod sensus
sit quædam ratio, quæ & ab eo, quod nimium, & quod parum est, cor-
rumpatur: sicut in symphoniis fit, quæ si chordæ vehementius pulsen-
tur, vel nimium intendantur, vitari solent. 2. Omnes naturales a-
ctiones eo tendunt, ut ea, in quæ agunt, sibi similia reddant. Idem
quoque (ut maneamus in eodem exemplo) fieri in actione lucis certum
est, quæ similia sibi efficere nitens patientia, materiã adorientem, in qua
essentia ipsius rei consistit, extenuatione & inflammatione eam perimit.
Ita videmus à motu rapido affici oculos, si vel precipitem torrentem
vel rotam figuli aut moletrine celerius motam aliquandiu aspiciant:

B 3

Eodem

Eodem enim motu moveri putant alias res immobiles ad ipsas conversi.
Unde non obscure, visum aliquid passum esse concluditur.

3. Solent tamen alii per negativa parte ita insurgere: 1. Intentionale & spiritale tantam vim agendi non obtinet, ut laedere possit. Atqui species sensibilis est intentionalis; & 2. Potentia sensitiva naturaliter ad objectum suum fertur: verisimile igitur est, eò magis potentiam perfici quò magis objectum recipit. Ad quod enim aliquid naturaliter fertur, ab illo & in illo sui conservationem querit & expetit.

Sed resp. ad 1. Omnem vim agendi speciebus propter spiritualitatem suam denegari non posse. Afficit n. sensorium. Manifestum hoc est in lumine, quod licet sit Ens intentionale, nihilominus tamen peculiaritè in rebus potentiam obtinet, quia calefacit, disgregat, rarefacit, &c. Ad 2. refertur potentia sensitiva ad objectum, illudq; appetit, verum non qualecunq; sed adequatè, & quod ipsi organo in proportione respondet.

QVÆSTIO VII.

An Legati munera accipere possint?

Et oraculis divinis & historiarum monumentis, ad quæ quotidiana omnium magistra experientia accedit, constat & certum est, munera humanas mentes excacare, judicia sana corrumpere, justorumque causas sæpe evertire solere. Ideoq; non immerito dubitatur, utrum Legatis, quibus sæpe res gravissimæ committuntur, munera accipere, concessum sit? Negabat id olim lex Atheniesium, docente Xenophonte l. 7. ter. Græc Denegat hodie dux Moscovitarum, qui legatu redeuntibus munera aufert. Idem Veneti suis interdiciunt, idq; ob causam modò distam. Et parum abest, quin & ipsi assentiamur, & in negativam conscendamus. Sed cum munera non omnia eiusdè sint generis & farina; distinguimus inter ea lautia, quæ in eum finè dantur, ut legati corrumpantur: & in inter ea, quæ honoris & benevolentia ergo offeruntur, ut Romanis in more erat, qui ferè nunquam Legatos ad se missos indonatos dimittebant. Ergo etiam hic locum habeat: Nec omnia, nec quovis tempore, nec ab omnibus.

QVÆSTIO VIII.

An bella maritima præstent terrestribus?

Quemvis hic suo facile patimur abundare iudicio: nostra tamen si mens aperienda est in affirmativam magis inclinamus, quæ ob hasce rationes arridet: 1. Quod bella marina minori apparatu tum armo-

rum, tum equorum gerantur, quam terrestria. 2. Quod disciplina in eis
sanctior observari & conservari queat. In marinis enim minor est oc-
casio petulantia militaris, depraedationum quoque & vastationum an-
sae militibus absconditur cum è contrario terrestria fere nunquam sine mul-
torum oppidorum, pagorum & agrorum detrimenta & jactura per-
gantur.

QVÆSTIO IX.

An leges scriptæ in politica sint necessariae?

Summam certarum legum in civitate necessitatem facile depre-
hendit is, qui earum utilitates considera verit, & vicissim incommoda,
quibus civitas certis legibus destituta exposita est, animo perpenderit.
Quæ enim quæso civitas nunquam absq; his diu in statu felici consistere
potuit? Hæ simplices erudiunt, pertinacibus frenum & compedes inji-
ciunt, errantes in viam reducunt. Quid enim sapientes etiam inter-
dum hallucinantes (errare namq; hominis est proprium) corrigunt & e-
mendant, quid Tyrannos, quid improbos judices coercent? Leges faciunt.
Unde sapienter à quodam sapiente dictum est: ubi summa est legum au-
toritas, ibi minimum tyrannidis. Est ut omnia uno complectar verbo: ut
mundus Sole, ita civitas legibus carere nequit.

QVÆSTIO X.

Quæ sit origo Legum?

Non instituti nostri est, varias & hujus questionis opi-
niones recensere. Inter veteres legumlatores haud pauci reperti fuere, qui
Leges suas à Diis se accepisse gloriati sunt; his Jovem, ille Appollinem suarum
legum authorem jactitabat. De quibus Plutarchus, Livius, & alii pas-
sim consuli possunt. Omnia autem eò tendebant, ut quandam auctori-
tatem legibus conciliarent. Et quamvis non incredibile sit, nonnullas
legis Mosaicæ partes ad eos pervenisse, tamen ut breviter concludamus,
dubium nullum est, nonnulla legum semina à Deo in creatione insita in-
mentibus hominum adhuc superesse, quæ licet per lapsum valde obscu-
rata, tamen non penitus extincta, & deinde legis divina patefactione
illustrata sint, ex quibus mens humana saniores leges quovis
tempore depromere potuit. Vide plura apud
Piccol. grad. 10. Phil. mor. cap. 27.

Finis disputationis Secundæ.

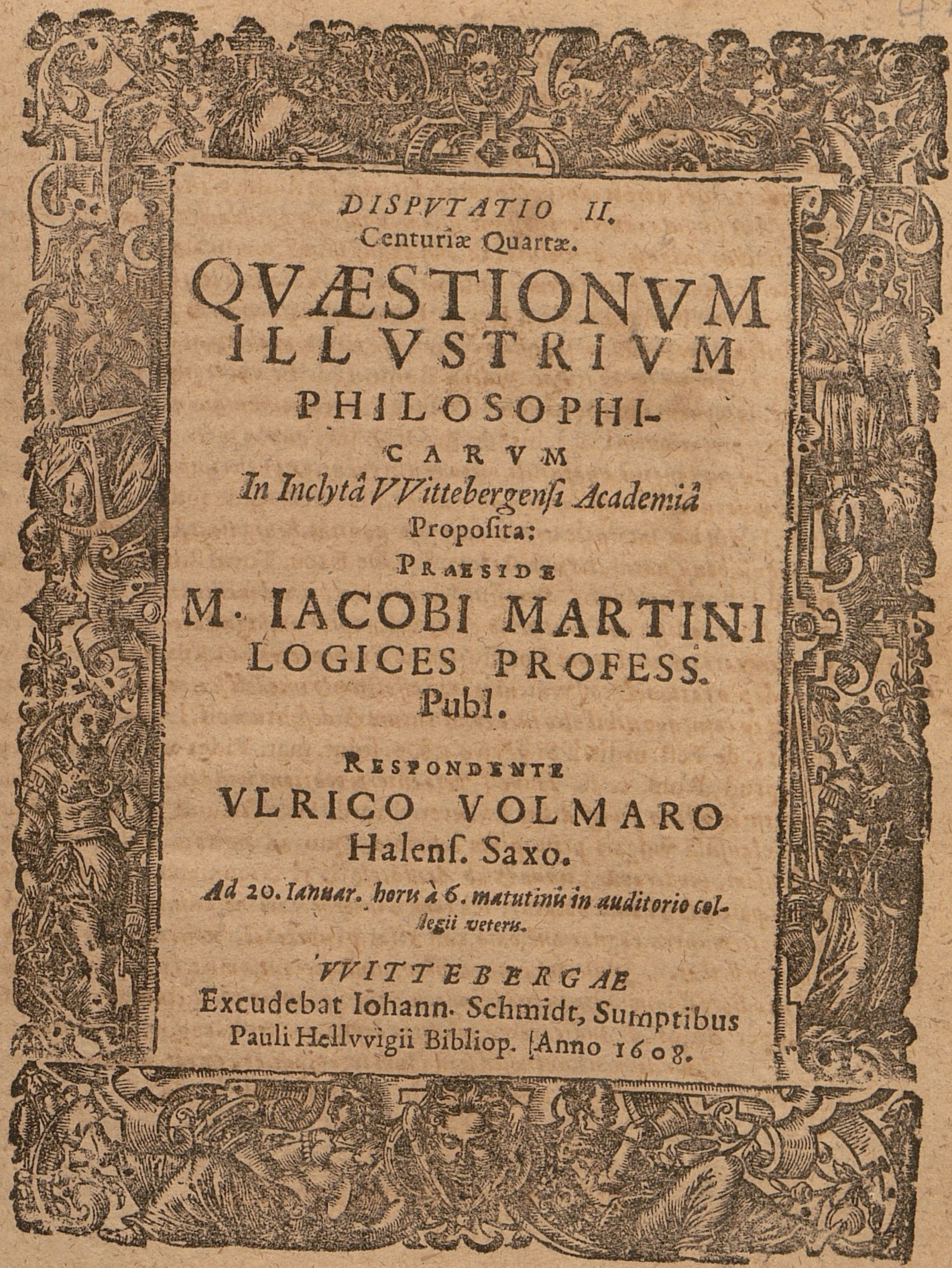
AD
VLRICVM VOLMARVM, AMI-
cum suum Chariss: Philosophicè dispu-
tantem.

Theologus nunquam fueris, non juris acutus
Interpres, magni si facias Sophiam:
Quid tibi cum nugis? Sic vulgus dicit ineptum.
Ast ego; Rabula vel spermologus fueris,
Ni Sophiam magni facias. Sapientibus ergò
Quàm benè præceptis excolis ingenium!
Theologi, non spermologi sectaris honestum
Nomen: nam sat linguam instruit ingenium.

Volcmarus Scribonius.

46

aiunt
Certu
ndis v
y statu
otueri
t, qua
ncellu
licibus
c. 6. C
injuri
eri. B
Proin
g. de C
tione
leratu
atur sa
. 13. S.
urq ve
cua,
arione
legis
onstru
64. S.
vero
Cæter
n reser
b Ar
ta tam
, amic
consa
ndo d
subdi
secun
panti
epub
utal